

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	
У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	8
1.1. Теоретико-методологічні основи	
стратегічного управління у системі охорони здоров'я	8
1.2. Характеристика сучасного стану	
системи охорони здоров'я та розвитку зеленої економіки	25
1.3. Основні етапи стратегічного управління	
соціально-економічними компонентами	
в національній системі охорони здоров'я	53
Висновки до розділу 1	70
РОЗДІЛ 2	
ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ СУПРОВІД	
У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	
ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	73
2.1. Моніторинг в системі стратегічного управління	
галузі охорони здоров'я	73
2.2. Методи стратегічного управління у галузі охорони здоров'я	89
2.3. Критерії цільової ефективності	
соціально-економічної системи	
в галузі охорони здоров'я	116
Висновки до розділу 2	136
РОЗДІЛ 3	
МЕТОДОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ	
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	139
3.1. Застосування методології форсайт у стратегічному	
розвитку національної галузі охорони здоров'я	139
3.2. Конфігурація стратегії удосконалення функціонування	
медичної сфери у національному середовищі	158

3.3. Методологія забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я з урахуванням стратегічного потенціалу	182
Висновки до розділу 3.	195
РОЗДІЛ 4	
МЕНЕДЖМЕНТ ЗНАТЬ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	
4.1. Заклади вищої освіти в системі менеджменту знань	198
4.2. Стратегічна модель розвитку закладу вищої медичної освіти	214
4.3. Стратегічне управління закладами вищої медичної освіти	225
Висновки до розділу 4.	252
РОЗДІЛ 5	
КОНЦЕПТУАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	
5.1. Методологічна основа внутрішньогалузевого контролінгу в системі охорони здоров'я	255
5.2. Механізм забезпечення стратегічного управління у системі охорони здоров'я	276
5.3. Концептуальне забезпечення стратегічного планування в галузі охорони здоров'я	296
Висновки до розділу 5.	313
ВИСНОВКИ	316
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	326
ДОДАТКИ	360

ПЕРЕДМОВА

Трансформаційні процеси у національній системі охорони здоров'я та зміни у її структурно-функціональному й фінансово-економічному середовищі, підвищення рівня конкуренції на ринку медичних послуг і пошук нових стратегічних напрямів зростання результативності й ефективності у внутрішньогалузевому просторі, призвели до нових викликів у системі галузевого управління, особливо в умовах глобальних викликів сьогодення.

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на процес функціонування медичної сфери більшості країн світу та негативно відзначилася на реалізації реформи національної системи охорони здоров'я України. Протягом 2020–2021 рр. відбуваються кардинальні зміни у підходах до моделей управління реформуванням і фінансуванням медичної сфери країни. Особлива увага зосереджена на стратегічних аспектах структурно-функціонального перетворення галузі охорони здоров'я. Карантинні обмеження, які періодично запроваджуються у відповідних географічних регіонах країни, здебільшого, себе виправдовують з огляду на високий ступінь невизначеності негативних соціальних та економічних наслідків від поширення пандемії COVID-19 на час їх введення. Запровадження жорстких карантинних заходів надає можливість державним і регіональним інституціям своєчасно реагувати на зміну умов функціонування у національній системі охорони здоров'я, що дозволяє пристосуватися до нових реалій та впроваджувати адаптивні заходи, які дозволять уникнути настання соціальних і фінансово-економічних криз у національному соціально-економічному та політичному середовищі.

Подолання наслідків пандемії COVID-19 та карантинних обмежень для національної економіки неможливе без врахування бачення та потреб господарської системи країни. Означені тенденції у медичній сфері віддзеркалюються у системі

стратегічного управління у галузі охорони здоров'я. З урахуванням зазначених аспектів дослідження теоретико-методологічних питань забезпечення стратегічного управління у системі охорони здоров'я в умовах глобальних викликів все більше актуалізується.

Суттєвий внесок у становлення і розвиток теорії та практики стратегічного управління у системі охорони здоров'я забезпечили міжнародні науковці: У. Дункан, П. Джінтер, О. Моселхі, Ф. Насірі, Дж. Сеціале, Л. Свейн, І. Шохет. Особливості стратегічного управління у національній системі охорони здоров'я досліджували такі науковці як В. Борщ, Ю. Сафонов, В. Лагодієнко, А. Роговий, Ю. Вороненко, Л. Стефанишин, В. Чопчик, Н. Орлова та ін.

Незважаючи на значне число досліджень, які присвячені питанням стратегічного управління, практично відсутні розробки щодо методологічних та практичних засад забезпечення стратегічного управління у системі охорони здоров'я в умовах глобальних викликів. Монографія спрямована на розв'язання науково-прикладної проблеми, що полягає у відсутності системного підходу щодо цілеспрямованого забезпечення стратегічного управління у системі охорони здоров'я в умовах глобальних викликів, що обумовило вибір теми дослідження, його мету, завдання, об'єкт, предмет, методи та структуру.

Монографія є складовою науково-дослідної роботи кафедри теоретичної та прикладної економіки Львівського торговельно-економічного університету «Трансформація економічного розвитку за умов глобалізації» (номер державної реєстрації 0118U000032, 2017–2021 рр.) – запропоновано концептуальне забезпечення стратегічного планування в господарській системі національної економіки та відповідно до плану наукових досліджень Міністерства освіти і науки України у процесі виконання держбюджетної теми «Макроекономічне моделювання системної динаміки планування та управління системою вищої освіти: філософія і методологія» (номер державної реєстрації теми

0117U002531, 2017–2019 рр.) – запропоновано концептуальну основу формування стратегічної моделі розвитку закладів вищої медичної освіти.

Метою дослідження є розробка та обґрунтування теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо забезпечення стратегічного управління у системі охорони здоров'я в умовах глобальних викликів.

У монографії розглянуто: теоретико-методологічні засади процесу забезпечення стратегічного управління у системі охорони здоров'я; інструментальний супровід у системі стратегічного управління галузі охорони здоров'я; методологічна підтримка забезпечення стратегічного управління в галузі охорони здоров'я; менеджмент знань в системі стратегічного управління галузі охорони здоров'я; концептуальне забезпечення стратегічного управління в галузі охорони здоров'я в умовах глобальних викликів.

Хочеться вірити, що запропонована монографія стане ще одним кроком у науковому вирішенні питань щодо забезпечення стратегічного управління у системі охорони здоров'я в умовах глобальних викликів, що дозволить підвищити рівень внутрішньогалузевого стратегічного управління з урахуванням глобальних викликів.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

1.1. Теоретико-методологічні основи стратегічного управління у системі охорони здоров'я

Сучасні уявлення про роль і значення стратегічного управління у системі охорони здоров'я, дозволяють зробити висновок про нагальну потребу його використання в подоланні соціально-економічних негараздів та підвищення конкурентоспроможності закладів медичної сфери на основі модернізації та досягнення нової якості соціально-економічного розвитку.

Комплексне дослідження галузі охорони здоров'я як єдиного цілого з урахуванням позицій системного аналізу забезпечується із застосуванням системного підходу. Системне дослідження складних об'єктів відбувається з урахуванням їх системних аспектів і системного характеру.

Системний підхід та його теоретико-методологічні аспекти повинні бути використані при формуванні методології забезпечення стратегічного управління у галузі охорони здоров'я як складної з гносеологічних позицій системи, пізнання якої вимагає врахування значної кількості теорій і концепцій, міждисциплінарної методології, практичних інструментів, методів і моделей, а також всебічного врахування внутрішньогалузевих невизначеностей впливу на систему медичної сфери.

Системний підхід передбачає застосування комплексу теоретико-методологічних підходів щодо дослідження складних організаційно-ієрархічних систем, до числа яких належить галузь охорони здоров'я.

Відмітимо, що цільовий підхід застосовується при дослідженні проблеми визначення мети системи та її окремих сегментів, функціональний підхід застосовується при визначенні завдань системи та виділення функціональних підсистем стратегічного управління у галузі охорони здоров'я.

Американський інженер Ф. Тейлор, засновник класичної школи управління, відмітив, що управління має стати системою, яка заснована на відповідних наукових принципах.

До визначних представників класичної школи належать:

- А. Файоль;
- Г. Емерсон;
- М. Вебер.

А. Файоль, французький інженер, фундатор наукового обґрунтування управлінської доктрини, згідно з якою основна причина низької ефективності діяльності будь-якої системи полягає у недосконалості управління нею. А. Файоль обґрунтував базові функції управління:

- передбачення;
- організація;
- розпорядництво;
- погодження;
- контроль.

Г. Емерсон, американський дослідник, обґрунтував необхідність і доцільність комплексного підходу до організації системи. Г. Емерсон визначив аспекти ефективності, яка базується на максимально вигідному співвідношенні між витратами та отриманими результатами діяльності у відповідній системі.

М. Вебер, німецький соціолог, обґрунтував теорію ідеальної бюрократичної організації управління або професіоналізм у сфері управління, який заснований на особливих раціональних рішеннях.

Американський соціолог і психолог Е. Мейо став засновником нового напрямку менеджменту, що отримав назву доктрини людських стосунків. Основні положення його вчення зведені до

того, що у будь-якій організаційній системі необхідно вбачати не лише машини, чому віддавав перевагу Ф.Тейлор, а й саму людину. Тобто менеджмент – це перш за все процес управління людьми, створення мотивації для їх ефективної діяльності [139].

Вважаємо, що управління – це складна мультикомпонентна система з багатофакторними проявами внутрішніх і зовнішніх зв'язків у відповідному середовищі, а медична сфера країни – це соціально-економічна система, яка одночасно є суб'єктом і об'єктом стратегічного управління, які постійно знаходяться у взаємодії та підтверджені цілеспрямованому впливу один на одного під впливом внутрішньогалузевих факторів. Зауважимо, що керуюча внутрішньогалузева система – суб'єкт управління у галузі охорони здоров'я виступає як частина керованої – об'єкт управління, але структурно-функціональна величина й межі керуючої системи залежать від об'єкту. Тому, функціонування суб'єкта управління у галузі охорони здоров'я визначається з урахуванням особливостей об'єкта медичної сфери та з урахуванням соціально-економічної складової.

Будь-яка теорія досліджує і визначає закономірності перебігу процесів і явищ у відповідному сегменті національної економіки, а теорія управління, у свою чергу, вивчає закономірності формування, побудови, функціонування та розвитку різних його систем, перспективність застосування методів, організаційно-функціональні принципи структури.

Наука стратегічного управління – це види діяльності, організаційно-технологічні й технічні заходи управління системами та її компонентами, які спрямовані на досягнення максимально повного ефекту за мінімальними витратами людської праці та енергії, в основу яких покладено дослідження та застосування законів і принципів, залежності між причинами та наслідками.

Основою стратегічного управління є сукупність аспектів філософії, соціології, економіки, правознавства, психології, кібернетики та цифровізації, які забезпечують практику управління та

засновані на позиціях теоретичних управлінських підходів у відповідному середовищі.

Підвищення рівня стратегічного управління у галузі охорони здоров'я пов'язано з необхідністю подальшого розвитку внутрішньогалузевої науки, дослідження її теоретичних та організаційних основ.

Отже, стратегічне управління у галузі охорони здоров'я має свій предмет, історію, закони, принципи, функції, задачі, методи, моделі, алгоритми та механізми, застосування яких дозволяє конкретизувати і доповнювати її ціль, задачу та зміст.

Предмет стратегічного управління у галузі охорони здоров'я – це організація функціональної системи і її складових сегментів, обґрунтування моделей, алгоритмів, механізмів, моделей і процесу управління.

У самій соціально-економічній системі галузі охорони здоров'я та в її структурних елементах, керованій та керуючій системах, створені функціональні системи меншого рівня й розміру. Тому, внутрішньогалузева організаційно-структурна, функціонально-технологічна, соціально-економічна та інформаційно-аналітична системи забезпечують особливість у стратегічному управлінні галузі охорони здоров'я країни.

Поряд з елементним і структурним підходами, використаними для виділення сегментів системи стратегічного управління у галузі охорони здоров'я та опису внутрішньогалузевої взаємодії, необхідно застосовувати:

- процесний підхід – для розробки організаційно-економічних інструментів стратегічного управління у медичній сфері;
- комунікативний підхід – для дослідження внутрішньогалузевих зв'язків і взаємодій у системі охорони здоров'я з зовнішнім середовищем.

Керованість та стійкість системи у галузі охорони здоров'я забезпечується за рахунок налагоджених інформаційних зв'язків між окремими сегментами внутрішньогалузевої